

Prolegomene

După adoptarea noului Cod de procedură civilă – prin Legea nr. 134/2010 – a apărut o doctrină abundentă în materia ce formează obiectul prezentului curs. Noul Cod de procedură civilă a suferit însă ample și profunde modificări, cea mai însemnată prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, iar ultima prin Legea nr. 310/2018.

Adoptarea noului Cod de procedură civilă a determinat și apariția unei jurisprudențe extrem de bogate și a unor intervenții repetate ale Curții Constituționale, care a și admis un număr important de excepții de neconstituționalitate, ceea ce a determinat și o parte din modificările legislative subsecvente intrării în vigoare a noii noastre legislații procesuale.

Cursul de față scoate în evidență toate aceste intervenții legislative, precum și o parte importantă a jurisprudenței, în special a celei create de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Lucrarea noastră are ca scop determinarea unui cadru doctrinar general asupra principalelor instituții procesuale urmând, din acest punct de vedere, în mare măsură, curricula universitară, fără pretenția de a se constitui într-un veritabil tratat de drept procesual civil sau într-un comentariu amplu al Codului. De aceea aparatul tehnic al cursului este unul selectiv, la începutul lucrării fiind indicată și o bibliografie generală axată pe principalele cursuri universitare, dar și o bibliografie complementară având ca obiect cele mai relevante tratate sau comentarii ale Codului de procedură civilă.

Dorința autorilor și a Editurii Universul Juridic, care ne-a oferit posibilitatea de a publica acest curs, a fost aceea de a pune la îndemâna unui număr cât mai mare de studenți un instrument util și relevant pentru pregătirea examenelor de an, a examenelor de licență sau a concursurilor organizate pentru accesul la diferite profesii juridice (magistratură, avocatură, sistemul notarial și execuțional etc.). Bibliografia indicată în lucrare poate constitui un reper important pentru aprofundarea studiului dreptului procesual civil.

Autorii cursului de față sunt cadre didactice la facultăți de drept din România (Constanța, Craiova, Iași, Pitești, Timișoara și Tg. Mureș). Majoritatea autorilor sunt și practicieni cunoscuți ai dreptului și care au desfășurat o activitate bogată în magistratură, avocatură și în sistemul de executare silită. Experiența teoretică și practică a autorilor constituie un reper important cu privire la modul de abordare și de interpretare de către aceștia a normelor de drept procesual civil.

Din punct de vedere cantitativ cursul de față nu se dorește a se constitui, astfel cum am arătat, într-un veritabil tratat, dar nici într-un registru al unor fișe de procedură care să aibă un caracter rezumativ excesiv. Un atare mod de abordare ține seama de importanța pe care trebuie să o acordăm, într-un stat democratic, procedurii civile și formelor inerente desfășurării în mod echitabil a procesului civil. Trăim într-o lume în care formalismul tinde să fie tot mai excesiv și adeseori să limiteze drepturile subiective. Un mare procedurist francez (S. Guinchard) parafrazându-l pe un mare compatriot (Andre Malreaux) spunea că „secolul XXI-lea va fi procedural... sau nu va fi de loc”. Este o frumoasă metaforă ce nu are alt scop decât acela de a evidenția rolul ce revine procedurii civile într-un stat modern și de drept. Procedura civilă este o chintesență a formelor, dar nu una a formelor fără fond, ci a unora destinate a valoriza drepturile subiective ale cetățenilor într-o societate pe care noi

românii ne-o dorim democratică. Cursul de față pledează pentru o raționalitate a formelor de procedură și pentru semnificația deosebită a procedurii în lumea dreptului.

La elaborarea cursului s-a ținut seama de materialul documentar, jurisprudențial și normativ publicat până la data de 31 martie 2021.

Colectivul de autori își exprimă speranța că lucrarea de față va reprezenta un instrument de studiu apreciat de studenți și de candidații pentru accesul la cele mai importante profesii juridice din România.

PARTEA I

Instituțiile generale ale dreptului procesual civil

Capitolul I

Noțiuni introductive

§1. Importanța și definiția dreptului procesual civil

1.1. Importanța dreptului procesual civil

Normele juridice procesuale au o importanță aparte pentru practica judiciară, însă, acest aspect face mult mai interesantă abordarea lor din punct de vedere didactic. Ca atare, normele de drept procesual civil vor avea întotdeauna însemnătatea lor pentru activitatea judiciară la care se referă, având un caracter de ordine publică. Însă, se știe că acestea diferă în mod esențial de obiectul normelor juridice ce aparțin altor ramuri de drept.

De aceea, din punct de vedere teoretic, materia dreptului procesual civil¹ nu poate fi limitată doar la studiul procesului civil, cu cele două faze ale sale – judecata și executarea silită a ei, pentru o mai bună înțelegere, vom avea nevoie și de abordări mai ample cum ar fi cele având ca obiect participanții la proces, acțiunea civilă, actele de procedură, termenele, respectiv, sancțiunilor procedurale sau de ce nu, relevarea câtorva generalități despre arbitraj, ca modalitate alternativă de soluționare a unui litigiu.

Studiul deplin al dreptului procesual civil actual, grevează asupra noțiunii de proces echitabil² (pe latura sa, procesual-civilă). Această noțiune impune o serie de rigori în sensul

---

¹ V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat*, ed. a II-a revizuită și adăugită, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2016; G. Boroș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2013; G.C. Frențiu, D-L. Băldean, *Noul Cod de procedură civilă comentat și annotat*, Ed. Hamangiu, București, 2013; I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2015; I. Leș, D. Ghiță, C. Jugastru (coordonatori), *Tratat de drept procesual civil*, vol. I și II, Universul Juridic, București, 2020; G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a V-a, Ed. Hamangiu, București, 2020; D. Ghiță, *Drept procesual civil. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2017; Gh. Durac, *Drept procesual civil. Principii și instituții fundamentale. Procedura contencioasă*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Gh. Durac, *Judecata în primă instanță în procesul civil. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2006; E. Hurubă, *Contestația la executare în materie civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; E. Hurubă și alții, (coordonator Em. Stănișor), *Ghidul candidatului. Examenul de profesia de avocat. Concursul de admitere la Institutul Național al Magistraturii. Licență*, Ed. Universul Juridic, București, 2016; I. Leș, D. Ghiță, *Instituții judiciare contemporane*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2019; V. Lozneanu, *Excepțiile de fond în procesul civil*, Ed. Lumina Lex, București, 2003; E. Oprina, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019; C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2016; C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea specială*, ed. a 10-a, Ed. C.H. Beck, București, 2020; A. Stoica (coord.), *Drept civil și Drept procesual civil. Texte grilă pentru admiterea în profesiile juridice*, Ed. Universul Juridic, București, 2019; A. Stoica, *Acțiunea civilă în sistemul de drept privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; A. Tabacu, *Drept procesual civil*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2019; A. Tabacu, *Contestația în anulare și revizuirea*, Ed. Universul Juridic, București, 2013.

² Pentru mai multe amănunte privind această noțiune, a se vedea: C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 398-571; R. Chiriță, *Dreptul la un proces echitabil*, Ed. Universul Juridic, București, 2008; S. Guinchard, C.S. Delicostopoulos ș.a., *Droit processuel. Droit compare du proces equitable*, 4-emme edition, Ed. Dalloz, Paris, 2007, pp. 407-940.

art. 6 alin. (1) al Convenției europene a drepturilor omului³, noțiune care a fost promovată în nenumărate rânduri și în jurisprudența C.E.D.O.⁴. Aceste rigori sunt preluate și în conținutul art. 6 din noul Cod de Procedură civilă⁵.

Încă de la consfințirea sa din punct de vedere jurisprudențial, noțiunea de proces echitabil a generat obligații statale deosebit de importante. Aceste obligații vizează în general, dreptul național al fiecărui stat membru semnatar al Convenției și în particular al celui sancționat, care trebuie adaptat atunci când se constată o carență venită în conflict cu rigorile promovate de principiile procesului echitabil.

1.2. Definiția dreptului procesual civil

O atare importanță a determinat și promovarea unor definiții diferite în literatura de specialitate occidentală sau cea din Europa Centrală și de Est. Aceste definiții relevă pe de-o parte, caracterul tehnic al dreptului procesual civil, iar pe de altă parte, caracterul său sancționator.

Însă, din punctul nostru de vedere, vom admite existența caracterului tehnic și asupra dreptului procesual civil din țara noastră. De aceea vom opta pentru o definiție concisă și care să sublinieze caracterul tehnic al dreptului procesual civil. Așadar, putem reține că dreptul procesual civil reprezintă, *ansamblul normelor juridice care reglementează modul de organizare și funcționare a activității judiciare în scopul soluționării litigiilor civile, cu respectarea principiilor unui proces echitabil*⁶.

Această definiție include, în mod firesc, și raporturile procesuale specifice care se stabilesc între instanță, părți și ceilalți subiecți de drept pe parcursul derulării activității judiciare. Iar activitatea judiciară trebuie privită în mod corespunzător, asupra tuturor procedurilor fie ele, contencioase sau necontencioase. În mod firesc, dreptul procesual civil trebuie perceput ca având o natură dinamică, căci reglementează o activitate procesuală continuă, în cadrul căruia se confruntă interese divergente. Instanța, pe de o parte, urmărește îndeplinirea actului de justiție, iar părțile, prin mijloace diferite, tind la obținerea unei soluții favorabile. De aceea, dreptul procesual civil le recunoaște participanților la activitatea judiciară facultăți și le impune obligații precis determinate. Prin intermediul normelor sale,

---

³ Convenția a fost semnată la 4 noiembrie 1950, la Roma și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat acest document cu caracter internațional la data de 20 iunie 1994, deschizând calea petițiilor individuale în fața Curții europene de justiție din partea persoanelor fizice și juridice române.

⁴ Pentru prima dată, CEDO a scos în evidență această noțiune prin hotărârile, *Golder c. Marea Britanie* din 21 februarie 1975 în materie civilă și *Dewer c. Belgia* din 27 februarie 1980, în materie penală.

⁵ A fost adoptat prin Legea nr. 134/2010, publicată în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010 și republicat în temeiul art. 80 din Legea de punere în aplicare nr. 76/2012, publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012. Ultima modificare a Legii nr. 134/2010 privind noul Cod de procedură civilă, a avut loc prin Legea nr. 310/17 decembrie 2018, publicată în M. Of. nr. 1074/18 decembrie 2018. Noul Cod de procedură civilă a fost republicat în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012 și va fi denumit în continuare *brevitatis causa*, NCPC. A intrat în vigoare prin dispozițiile O.U.G. nr. 4/2013 privind modificarea Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, publicată în M. Of. nr. 68 din 31 ianuarie 2013.

⁶ A se vedea: G. Boroș, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All Beck, București, 1994, p. 6; M. Costin, în *Dicționar de procedură civilă de la A la Z*, de M.N. Costin, I. Leș, M.S. Minea, C.M. Costin, S. Spinei, ed. a 3-a actualizată și completată, Universul Juridic, București, 2020, pp. 318-319. Definiții similare sunt promovate și în literatura juridică occidentală. A se vedea, de pildă, H. Solus, R. Perrot, *Droit judiciaire privé*, Paris, 1961, vol. I, p. 13.

dreptul procesual civil asigură o protecție juridică evidentă a drepturilor subiective civile, dar și a altor raporturi speciale ocrotite de lege.

§2. Obiectul dreptului procesual civil

Obiectul dreptului procesual civil are un dublu interes de analiză. Primul, are în vedere examinarea raporturilor procesual civile, iar cel de-al doilea, are în vedere cercetarea normelor procesual civile.

Din primul interes de studiu, obiectul dreptului procesual civil are în vedere raporturile juridice ce se stabilesc, între participanții procesuali, în cadrul activității de examinare și soluționare a cauzelor civile. Primul, considerat și cel mai important raport procesual civil este acela dintre justițiabil și instanța de judecată sesizată. Liberul acces la justiție este un drept fundamental, consacrat în art. 21 din Constituția României și ca atare, putem considera că în esență, acest prim raport se naște între reclamant și stat, care are obligația să-i garanteze acest drept.

De aceea, în continuare putem admite că al doilea raport procesual civil, naște o serie de drepturi și obligații recunoscute participanților la activitatea judiciară. Drepturile și obligațiile care formează obiectul raporturilor procesual civile sunt de natură diferită față de acelea care structurează conținutul unor raporturi de drept material. Într-adevăr, se știe că în general, drepturile procedurale reprezintă acele facultăți recunoscute părților sau altor participanți la activitatea judiciară, cu finalitatea de a sesiza instanța, a impulsiona procesul, indiferent de natura sa, de a solicita acesteia o soluție favorabilă. Aceste prerogative procedurale sunt exercitate în mod corelativ cu obligațiile instanței de judecată.

Așadar, putem admite faptul că dreptul procesual poate fi considerat puterea recunoscută părților de declanșa intervenția instanței de judecată în cadrul aceluși raport litigios. În mod neîndoielnic, obligația procesuală este impusă de către lege părților cu un scop precis și anume, acela de a disciplina activitatea judiciară provocată.

Mai mult decât atât, raporturile procesuale nu se stabilesc numai între părți și instanță. Acestea sunt însă cele mai numeroase și mai semnificative. Există și o a treia categorie de raporturi procesuale: dintre instanța de judecată, pe de o parte, și ceilalți participanți procesuali, pe de altă parte. Asemenea raporturi se stabilesc, de pildă, între instanță și martori, între instanță și procuror, între instanță și experți etc.

În raporturile procesuale menționate instanța participă în calitate de autoritate statală investită cu soluționarea cauzelor civile. Această particularitate i-a determinat pe unii autori să considere raporturile procesuale la care participă și instanța de judecată ca raporturi juridice de putere⁷, de autoritate sau de superioritate.

O a patra și ultima categorie de raporturi procesuale se stabilesc între părți. Noul Cod de procedură civilă ne oferă o serie de astfel de exemple de raporturi, cum ar fi: încheierea unei tranzacții (art. 438 NCPC); amânarea cauzei de comun acord (art. 221 NCPC); acordului părților ca probele să fie administrate de avocați (art. 239 NCPC); acordului părților ca dezbaterile fondului să urmeze în camera de consiliu, în aceeași zi sau la un alt termen [art. 244 alin. (3) NCPC] etc.

Al doilea interes de studiu ce intră în sfera obiectului dreptului procesual civil, vizează cercetarea normelor procesual civile. Dreptul procesual civil este o știință importantă a

---

⁷ V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, E.D.P., București, 1972, p. 8.

dreptului și ca atare, aceasta trebuie să contribuie la aplicarea corectă a normelor procesuale, pentru ca ordinea juridică să fie restabilită cu celeritate, în raporturile juridice în care se constată o încălcare a unui drept substanțial. O altă îndatorire importantă a științei dreptului procesual civil, care poate fi inclusă în sfera de interes a obiectului său, este și aceea de a studia reglementările în materie, în concordanță cu cerințele prezente ale vieții sociale și de a sesiza, acolo unde se impune, eventualele lacune sau de a formula propuneri specializate de modificare a legislației. De aceea, dinamica legală a materiei dreptului procesual civil, trebuie să fie în concordanță cu dinamica socială.

Știința dreptului procesual civil poate să contribuie la o corectă interpretare a noilor dispoziții și instituții procedurale, ceea ce poate reprezenta un sprijin util și pentru practica instanțelor noastre de judecată. Având note tehnice evidente, cercetarea științifică în domeniul dreptului procesual civil trebuie să păstreze proporționalitatea între necesitatea promovării valorilor moderne și tradițiile dreptului românesc.

Importanța, definiția și obiectul reprezintă primele introspecții în materia dreptului procesual civil, relevându-i utilitatea teoretică și practică.

Din conținutul definiției, trebuie reținut faptul că dreptul procesual civil studiază totalitatea normelor de drept care orânduiesc modul de desfășurare a activității judiciare, în scopul soluționării cererilor cu caracter contencios sau necontencios.

Obiectul dreptului procesual civil prezintă un dublu interes. Primul, relevă patru raporturi de drept procesual civil esențiale și anume: cel dintre justițiabil și instanță; raporturile care evidențiază drepturile și obligațiile participanților la activitatea judiciară; raporturile dintre instanța de judecată și ceilalți participanți procesuali (martori, procuror, expert etc.); raporturile dintre părți.

Al doilea obiect de interes al dreptului procesual civil vizează cercetarea normelor procesual civile.

Capitolul II

Izvoarele dreptului procesual civil și clasificarea legilor de procedură civilă

§1. Noțiuni prealabile

Percepția tradițională a izvoarelor specifice dreptului procesual civil, este păstrată, chiar dacă dispozițiile art. 3 și 4 NCPC, schimbă oarecum ordinea de aplicare a normelor dreptului intern, în caz de conflict cu cele care rezidă din tratatele internaționale privitoare la drepturile omului ori cu cele prevăzute de dreptul Uniunii Europene. Aceste ultime două tipuri de norme vor fi prioritare în aplicarea lor în dreptul nostru intern, dacă vor reglementa dispoziții mai favorabile față de cele existente în actuala legislație în materie. De aceea, în mod tradițional prin „izvor de drept” înțelegem sursele și formele de exprimare a normelor juridice.

În această accepțiune urmează să avem în vedere diferitele acte normative în care sunt concretizate norme de drept procesual civil. Noul Cod de procedură civilă ne oferă o perspectivă mai complexă și nuanțată asupra izvoarelor dreptului procesual civil, față de vechile reglementări.

De aceea, se cuvine să subliniem că majoritatea izvoarelor de drept aparțin, așa cum este firesc, dreptului intern. Totuși, nu trebuie uitată precizare făcută mai sus, în privința recunoașterii unui rol prioritar tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului, dar și a dispozițiilor dreptului Uniunii Europene.

1.1. Principalele izvoare ale dreptului procesual civil român

1.1.1. Legea

Primul izvor de drept procesual civil, îl constituie fără nicio îndoială, legea. Când ne referim la lege, trebuie să avem în vedere atât legea fundamentală-Constituția, cât și legile ordinare sau cele organice. În Constituție putem identifica o serie de drepturi fundamentale specifice procesului (art. 21 – liberul acces la justiție; art. 24 – dreptul la apărare) sau cu privire la autoritatea judecătorească (art. 124-130).

Dintre legile ordinare, Codul de procedură civilă reprezintă cel mai important act normativ. Una dintre cerințele esențiale ale reformei justiției din țara noastră, după aderarea la Uniunea Europeană, a constituit-o și adoptarea unor noi coduri de procedură (civilă și penală). Noul Cod de procedură civilă a fost adoptat prin Legea nr. 134/2010 și a intrat în vigoare la data de 15 februarie 2013. Acestui Cod de procedură civilă i-au fost aduse ample modificări încă înainte de a fi intrat în vigoare, procedeu discutabil nu atât din punct de vedere legislativ, cât mai cu seamă sub aspect strict științific. Practic, Legea nr. 76/2012 a constituit o veritabilă lege modificatoare a noului Cod de procedură civilă și doar parțial și una de punere în aplicare a unui cod.

Norme cu caracter procedural se întâlnesc și în alte legi. Asemenea norme sunt cuprinse chiar în unele coduri, ca, de exemplu, Codul civil, Codul muncii din anul 2003 sau Codul de procedură fiscală. Un izvor foarte important de drept procesual civil îl constituie și alte legi organice cum ar fi Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, precum și Legea